

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบางกอบัว

อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

Guideline for Development Creative Tourism

of Bang Ko Bua Community, Amphoe Phrapradaeng,

Changwat Samut Prakan

พีรดา ดวงเอี่ยม¹, จตุพร บานชื่น² และ ชัยรัตน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง³

Peerada Duangiem¹, Jatuporn Banchuen² and Chairat Wongkitrungruang³

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์^{1,2,3}

Faculty of Social Sciences, Kasetsart University^{1,2,3}

*Corresponding author, email: peerada.d23@gmail.com

Retrieved; 14-09-2025; Revised; 18-11-2025. Accepted; 31-08-2026

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบริบท พัฒนาการและประวัติศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ของชุมชนบางกอบัว อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ 2) เพื่อวิเคราะห์สภาพของพื้นที่เพื่อพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบางกอบัว อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ และ 3) เพื่อพัฒนาแนวทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบางกอบัว อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนเป็นกรอบการวิจัย พื้นที่วิจัย คือ ชุมชนบางกอบัว ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้นำชุมชน จำนวน 1 คน ประชาชนชาวบ้าน จำนวน 4 คน ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชน จำนวน 3 คน เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น จำนวน 2 คน และนักท่องเที่ยว จำนวน 5 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์เนื้อหา เขียนบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า

1. ชุมชนบางกอบัว มีบริบทพื้นที่เกษตรกรรมที่อุดมสมบูรณ์และเป็นพื้นที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีการรวมกลุ่มจัดตั้งชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลบางกอบัว ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 โดยเกิดจากความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชนและชุมชน เพื่อพัฒนาสู่บางกระเจ้าให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของอำเภอพระประแดง

2. บริบทของชุมชนสามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ได้ 8 กิจกรรม ประกอบด้วย การพายเรือชมวิถีชุมชน การเรียนรู้การทำลูกประคบสมุนไพร การนวดและแช่เท้าด้วยสมุนไพรท้องถิ่น การปั่นจักรยานชมธรรมชาติ การเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์บ้านคลองบน การชิมอาหารจากกลุ่มมะพร้าว

การทำผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติ และการรับประทานเมี่ยงกลีบบัว ซึ่งสะท้อนเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชน ประกอบด้วย 1) การส่งเสริมช่องทางประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย 2) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชน 3) การสนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่อง 4) การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีความหลากหลาย และ 5) การอนุรักษ์และปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้ยั่งยืน

องค์ความรู้สำคัญจากงานวิจัย คือ “กรอบบูรณาการ 4 มิติ” ได้แก่ การสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ การสนับสนุนเชิงโครงสร้าง การออกแบบประสบการณ์และการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนสามารถพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์; การท่องเที่ยวโดยชุมชน; ชุมชนบางกอบัว

Abstract

This research aimed to: (1) study the context, development, and historical background of the Bang Ko Bua Community, Phra Pradaeng District, Samut Prakan Province; (2) analyze the conditions of the area for developing creative tourism; and (3) propose guidelines for the development of creative tourism in the Bang Ko Bua Community. This qualitative research employed the concepts of creative tourism and community-based tourism management as its theoretical framework, and the study area was the Bang Ko Bua Community. The key informants comprised one community leader, four local wisdom scholars, three elderly residents, two local officials, and five tourists, all selected through purposive sampling. Data were collected through in-depth interviews and analyzed using content analysis with descriptive interpretation. The findings were as follows:

1. The Bang Ko Bua Community is characterized as a fertile agricultural area and an environmentally conserved zone. The community organized itself by establishing the Bang Ko Bua Community-Based Tourism Promotion Club in 2017 through collaboration among government agencies, the private sector, and local residents, with the aim of developing Khung Bang Kachao into a major tourist attraction in Phra Pradaeng District.

2. The community context allows for the organization of eight creative tourism activities: (1) rowing to experience the local way of life; (2) learning to make fresh herbal compresses; (3) herbal foot soaking and massage; (4) cycling to enjoy the natural environment; (5) visiting the Ban Khlong Bon Museum; (6) tasting coconut-based delicacies; (7) making naturally dyed tie-dye

fabrics; and (8) enjoying Miang Kleep Bua (lotus petal wraps). These activities reflect the community's distinctive culture, traditions, and local wisdom.

3. The guidelines for developing creative tourism in the community consist of: (1) promoting diverse communication and marketing channels; (2) building inter-community cooperation networks; (3) providing continuous financial support; (4) diversifying tourism activities; and (5) conserving and improving tourist attractions sustainably.

The key knowledge derived from this research is the Four-Dimensional Integrated Framework, which comprises creative communication, structural support, experience design, and community participation. These factors are crucial to the sustainable and continuous development of creative tourism in the Bang Ko Bua Community.

Keywords: Creative Tourism; Community-Based Tourism; Bang Ko Bua Community

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและเป็นแหล่งรายได้หลักของประเทศ โดยในปี พ.ศ. 2567 ประเทศไทยมีนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเข้ามาจำนวนกว่า 35.5 ล้านคน สร้างรายได้ราว 1.67 ล้านล้านบาท ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนกว่าร้อยละ 12 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (The Standard, 2024) อย่างไรก็ตาม แม้ภาคการท่องเที่ยวจะฟื้นตัวอย่างต่อเนื่องหลังวิกฤตโควิด-19 แต่รูปแบบการท่องเที่ยวแบบมวลชนที่เน้นปริมาณมากกว่าคุณภาพยังคงส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรเกินขีดจำกัดและการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนท้องถิ่น (The 101 World, 2025) ทำให้หลายแหล่งท่องเที่ยวประสบปัญหาความแออัด การเสื่อมโทรมและสูญเสียอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เป็นทุนสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน

แนวโน้มการท่องเที่ยวโลกในศตวรรษที่ 21 ได้เปลี่ยนผ่านจากการบริโภคสถานที่ไปสู่การเรียนรู้จากประสบการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) ที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น อันเป็นกระบวนการสร้างคุณค่าใหม่ให้แก่ชุมชน (Creative Tourism Network, 2023) แนวคิดนี้ยังสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) ที่ให้ความสำคัญกับการสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ การกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นและการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566) จึงสะท้อนว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นทิศทางสำคัญของการยกระดับศักยภาพประเทศในยุคปัจจุบัน

แม้ภาครัฐและเอกชนจะส่งเสริมแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในหลายพื้นที่ของประเทศ แต่การดำเนินงานในระดับชุมชนยังขาดความชัดเจนในด้านแนวทางการบริหารจัดการ การสร้าง

เครือข่ายการมีส่วนร่วมและการออกแบบประสบการณ์การท่องเที่ยวที่สะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้ ผลการสำรวจของธนาคารแห่งประเทศไทย ระบุว่า รายได้จากการท่องเที่ยวยังกระจุกตัวในจังหวัดท่องเที่ยวหลัก เช่น กรุงเทพมหานคร ภูเก็ตและชลบุรี ขณะที่ชุมชนในพื้นที่รองยังได้รับประโยชน์ในสัดส่วนที่จำกัด (Bank of Thailand, 2025) จึงเกิดช่องว่างระหว่างศักยภาพของชุมชนกับ ระบบสนับสนุนการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งต้องการการศึกษาเชิงลึกเพื่อสร้างแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่

ตำบลบางกอบัว อำเภอลำลูกเกด จังหวัดสมุทรปราการ เป็นพื้นที่สีเขียวที่อุดมสมบูรณ์ในเขต “คู่งบางกระเจ้า” ได้รับการยกย่องให้เป็นพื้นที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่สำคัญของประเทศ พื้นที่ดังกล่าวมีทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่โดดเด่นเฉพาะถิ่น ชุมชนได้เริ่มต้นพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 และต่อยอดสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในปี พ.ศ. 2561 ภายใต้อาณัติของภาครัฐ เอกชนและภาคประชาชน แต่ยังคงพบข้อจำกัดด้านการออกแบบกิจกรรมเชิงประสบการณ์และการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง การศึกษานี้จึงมุ่งสร้างความเข้าใจพลวัตการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบางกอบัว เพื่อค้นหาโอกาสและแนวทางที่เหมาะสมในการเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานราก ยกกระดับคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่และดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนให้คงอยู่ได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบท พัฒนาการและประวัติศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ของชุมชนบางกอบัว อำเภอลำลูกเกด จังหวัดสมุทรปราการ
2. เพื่อวิเคราะห์สภาพของพื้นที่เพื่อพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบางกอบัว อำเภอลำลูกเกด จังหวัดสมุทรปราการ
3. เพื่อพัฒนาแนวทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบางกอบัว อำเภอลำลูกเกด จังหวัดสมุทรปราการ

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับบริบท พัฒนาการและประวัติศาสตร์ของพื้นที่ แนวคิดพื้นฐานของการศึกษาบริบทและพัฒนาการของพื้นที่ตั้งอยู่บนมุมมองเชิงสังคม-วัฒนธรรมที่มองพื้นที่ไม่ใช่เพียงภูมิศาสตร์ แต่เป็นผลผลิตของความสัมพันธ์ระหว่างผู้คน เวลาและสิ่งแวดล้อม (Massey, 1994) ซึ่งอธิบายว่าพื้นที่คือกระบวนการทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้ (Space as a Process) ที่สะท้อนอัตลักษณ์ วิถีชีวิตและการปรับตัวของชุมชนต่อสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป ขณะเดียวกัน Sauer (1925) เสนอแนวคิด Cultural Landscape ว่าภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมเกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม และมีพัฒนาการต่อเนื่องตามวิถีการดำรงชีวิต แนวคิดนี้จึงถูกนำมาประยุกต์ในการศึกษาชุมชนบางกอบัว

เพื่ออธิบายพลวัตทางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมที่ก่อให้เกิดทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital) อันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

กล่าวได้ว่า การศึกษาบริบทและประวัติศาสตร์พื้นที่ที่ตามแนวคิดของ Massey และ Sauer ช่วยให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างอดีต ปัจจุบันและอนาคตของชุมชนบางกอบัวอย่างเป็นองค์รวมและเป็นฐานข้อมูลสำคัญในการกำหนดทิศทางการพัฒนาเชิงพื้นที่ที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ท้องถิ่น

2. แนวคิดการวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่เพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว แนวคิดนี้มีจุดเริ่มจากงานของ Gunn (1994) และได้รับการพัฒนาต่อโดย Cooper et al. (2008) ซึ่งเสนอว่า การวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต้องเริ่มจากการทำความเข้าใจระบบการท่องเที่ยว (Tourism System) ที่ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 3 ประการ ได้แก่ (1) การดึงดูดใจ (Attractiveness) ซึ่งหมายถึงทุนทางธรรมชาติ วัฒนธรรม และกิจกรรมที่สร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวมาเยือน (2) การรองรับ (Support) คือระบบโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อประสบการณ์ท่องเที่ยว เช่น การเข้าถึง ความปลอดภัย และการบริการข้อมูล และ (3) การบริหารจัดการ (Management) หมายถึงกลไกการบริหารจัดการ การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ และการอนุรักษ์ทรัพยากรให้สมดุล

การประยุกต์แนวคิดนี้กับชุมชนบางกอบัว ช่วยให้เห็นถึงจุดแข็งทางภูมิสังคม เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่สีเขียวและทุนทางวัฒนธรรม รวมทั้งระบุข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐานหรือการจัดการ ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญในการพัฒนาแนวทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ยั่งยืนและเป็นระบบ

3. แนวคิดการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism: CBT)

แนวคิด CBT มุ่งเน้นการเสริมอำนาจชุมชน (Empowerment) ให้คนในพื้นที่เป็นเจ้าของและผู้จัดการการท่องเที่ยวด้วยตนเอง (Scheyvens, 2002) โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผน การจัดกิจกรรม การดูแลสิ่งแวดล้อม ไปจนถึงการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเท่าเทียม (Suansri, 2003) พัฒนาการของแนวคิด CBT ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาได้ขยายจากมิติทางเศรษฐกิจไปสู่มิติทางสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรท้องถิ่น รวมถึงการสร้างความเข้มแข็งของทุนทางสังคม (Social Capital) ภายในชุมชน ซึ่งเป็นฐานสำคัญของความยั่งยืน

ในบริบทของชุมชนบางกอบัว แนวคิด CBT จึงถูกใช้เป็นกรอบในการประเมินกลไกการบริหารจัดการ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และความเชื่อมโยงระหว่างภาครัฐ เอกชนและภาคประชาชน เพื่อให้กระบวนการท่องเที่ยวเป็นของชุมชน โดยชุมชนและเพื่อชุมชน อย่างแท้จริง

4. แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) เริ่มต้นจาก Richards และ Raymond (2000) ซึ่งมองว่าการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้คือประสบการณ์การเรียนรู้ร่วมกับชุมชนที่นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการลงมือทำและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ร่วมกับคนในท้องถิ่น ต่อมา Richards (2011) ขยายความเชื่อมโยงระหว่างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์กับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) โดยมองว่าการใช้ทุน

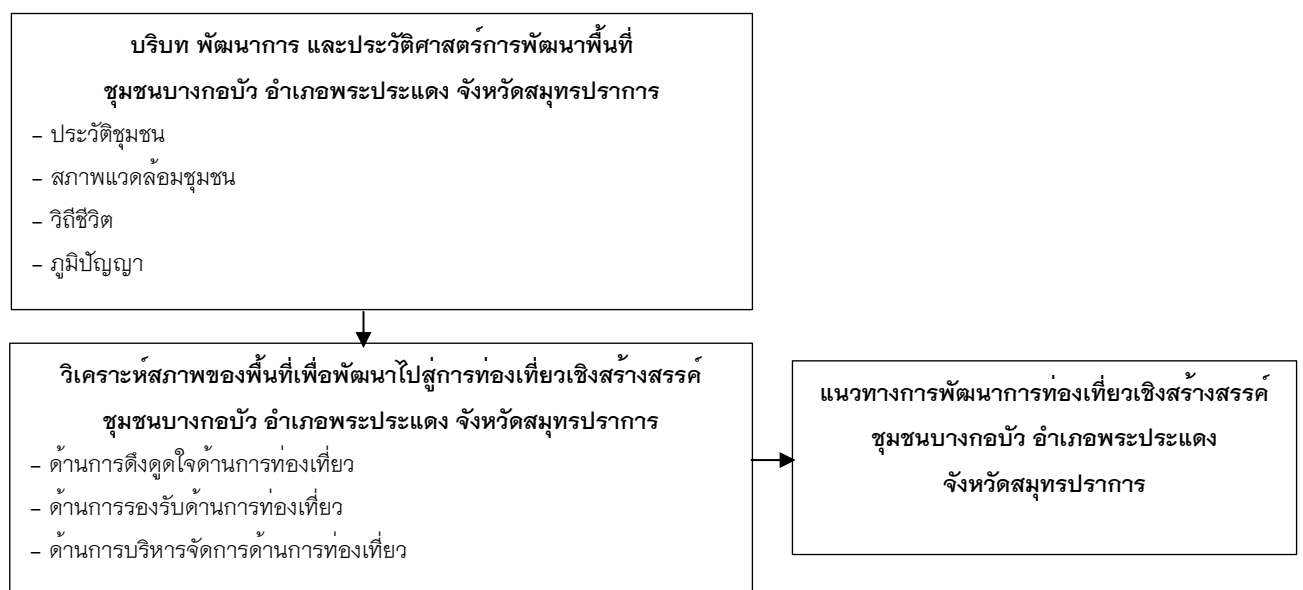
ทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาและนวัตกรรมสามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคมร่วมกันได้ ต่อมา UNESCO (2013) ได้พัฒนาแนวคิด Creative Cities Network ที่ผลักดันให้การท่องเที่ยวสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมและส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่น ขณะที่ Richards (2022) เสนอแนวทาง Community as a Creative Resource ที่เน้นให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางของการสร้างคุณค่าใหม่ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

เมื่อบูรณาการแนวคิดของ Richards และ Scheyvens เข้าด้วยกัน จะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มิได้เป็นเพียงกิจกรรมทางเศรษฐกิจ แต่เป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคนในชุมชนและนักท่องเที่ยวที่สร้างคุณค่าในเชิงสังคม วัฒนธรรมและความยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของชุมชนบางกอบัวที่มีทุนทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมเข้มแข็ง

จากการทบทวนวรรณกรรม สามารถสังเคราะห์จากแนวคิดหลัก 4 ด้าน ได้แก่ บริบทและพัฒนาการของชุมชนบางกอบัว การประเมินศักยภาพพื้นที่ด้านการดึงดูดใจ การรองรับ และการจัดการ การมีส่วนร่วมและการเสริมพลังชุมชน และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน และได้บูรณาการแนวคิดเหล่านี้เป็นกรอบแนวคิด 4 มิติ ได้แก่ การสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ การสนับสนุนเชิงโครงสร้าง การออกแบบประสบการณ์ และการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อใช้เป็นแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบางกอบัวอย่างยั่งยืน

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์จากแนวคิดทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับบริบทการพัฒนาชุมชน การวิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่และแนวคิดการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยผู้วิจัยได้นำแนวคิดของ Massey (1994), Gunn (1994), Richards (2000, 2022), และ Scheyvens (2002) มาบูรณาการเพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย คือ ชุมชนบางกอบัว อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ โดยผู้วิจัยกำหนด ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ตามหลักเกณฑ์ของ Creswell (2013) และ Patton (2015) ซึ่งเสนอว่าการเลือกผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพควรเป็นการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจาก ความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ตรง ที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ที่ศึกษา เพื่อให้ข้อมูลมีความลึกและสะท้อนมุมมองที่หลากหลาย ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน จำนวน 1 คน ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 4 คน ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชน จำนวน 3 คน เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น จำนวน 2 คน และนักท่องเที่ยว จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ชนิด ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง ใช้สำหรับรวบรวมข้อมูลเชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้สูงอายุ เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนบริบท พัฒนาการ ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบางกอบัว มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended Questions) เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระและลึกซึ้ง ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล (Trustworthiness) ตามแนวทางของ Lincoln & Guba (1985) ได้แก่ การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล (Credibility) การตรวจสอบความคงที่ของข้อมูล (Dependability) และการยืนยันข้อมูลจากหลายแหล่ง (Triangulation) 2) แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง (Moderate Participant Observation) ตามแนวทางของ Spradley (1980) ผู้วิจัยได้ออกแบบ แบบฟอร์มการสังเกต แบ่งออกเป็น 3 หมวด ได้แก่ บริบทพื้นที่และสิ่งแวดล้อม กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และการจัดการโดยชุมชน นำไปขอความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิด้าน การท่องเที่ยวโดยชุมชน และ การวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 3 ท่าน แล้วจึงนำไปเก็บข้อมูลจากพฤติกรรมจริงและสภาพแวดล้อมในพื้นที่ เพื่อยืนยันข้อมูลจากการสัมภาษณ์ รวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยเป็นหลักจากข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกต ส่วนข้อมูลทุติยภูมิได้จากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร หนังสือ รายงานทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงเอกสารของหน่วยงานภาครัฐและท้องถิ่น เช่น แผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดสมุทรปราการ รายงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบางกอบัว เป็นต้น โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่าง เดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2567 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิจัยเอกสาร วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล แล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาบริบท พัฒนาการและประวัติศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ของชุมชนบางกอบัว อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

พบว่า ชุมชนบางกอบัวมีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มริมแม่น้ำเจ้าพระยา มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ เหมาะต่อการเกษตรและกิจกรรมเชิงนิเวศ ลักษณะพื้นที่ที่มีคลอง

ธรรมชาติและระบบนิเวศชุ่มน้ำทำให้เกิดบรรยากาศร่มรื่นและเหมาะแก่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ชุมชนมีความเข้มแข็งทางสังคมจากการรวมกลุ่มจัดตั้ง “ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลบางกอบัว” ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 ซึ่งเกิดจากความร่วมมือของภาครัฐ เอกชน และประชาชนในพื้นที่ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและมีทิศทาง

วัตถุประสงค์ที่ 2 วิเคราะห์สภาพของพื้นที่เพื่อพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบางกอบัว อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

พบว่า องค์ประกอบของศักยภาพการท่องเที่ยวของชุมชนบางกอบัว ประกอบด้วย 3 ด้านสำคัญที่สัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย

ด้านการดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ชุมชนบางกอบัวมีทุนทางธรรมชาติและทุนทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น ซึ่งถูกนำมาใช้ในการสร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวที่สะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน อาทิ การพายเรือชมวิถีชีวิตริมคลอง การทำลูกประคบสมุนไพรจากพืชพื้นถิ่น การย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติ และการทำเมี่ยงกลีบบัว กิจกรรมเหล่านี้ไม่เพียงเป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้าน แต่ยังเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้และสร้างประสบการณ์ร่วมกับคนในชุมชน

ด้านการรองรับการท่องเที่ยว พบว่าชุมชนมีความพร้อมทั้งด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและระบบบริการพื้นฐาน โดยมีโฮมสเตย์ ร้านอาหาร และร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชุมชนที่จัดการอย่างเป็นระเบียบ นอกจากนี้ยังมีระบบประสานงานระหว่างกลุ่มอาชีพ เช่น กลุ่มสมุนไพร กลุ่มไม้ลั่นจาก และกลุ่มเกษตรกร ซึ่งช่วยให้การให้บริการนักท่องเที่ยวมีความต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม

ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว พบว่าชุมชนมีโครงสร้างการบริหารจัดการที่ชัดเจนและมีความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาชนอย่างเข้มแข็ง โดยมีชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลบางกอบัวเป็นกลไกหลักในการวางแผน จัดกิจกรรมและกำกับดูแลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ มีการประชุมหารือ วางแผนกลยุทธ์และติดตามผลอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้การพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชนมีความเป็นเอกภาพและยั่งยืนในระยะยาว

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อพัฒนาแนวทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบางกอบัว อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

พบว่า ประกอบด้วยแนวทางสำคัญ 6 ประการที่เกื้อหนุนกันอย่างเป็นระบบและมุ่งสู่ความยั่งยืนของชุมชนในระยะยาว

ประการแรก การพัฒนาการประชาสัมพันธ์และการตลาดออนไลน์ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยชุมชนควรใช้สื่อดิจิทัลและเครือข่ายสังคมออนไลน์ในการเผยแพร่ข้อมูลและกิจกรรมการท่องเที่ยวให้เข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ พร้อมทั้งสร้างภาพลักษณ์ที่สะท้อนอัตลักษณ์ของพื้นที่ได้อย่างชัดเจน

ประการที่สอง การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนใกล้เคียง เพื่อเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวและกิจกรรมต่าง ๆ ให้มีความหลากหลายมากขึ้น การร่วมมือดังกล่าวจะช่วยเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและเสริมศักยภาพการท่องเที่ยวของพื้นที่ในระดับภูมิภาค

ประการที่สาม การได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานภาครัฐ ทั้งด้านงบประมาณ การอบรม และการพัฒนาศักยภาพบุคลากร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการและมาตรฐานการให้บริการของชุมชน

ประการที่สี่ การออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ใหม่ ๆ ที่ผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับนวัตกรรมสมัยใหม่ เช่น การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการนำชม การจัดกิจกรรมเชิงเรียนรู้ และการออกแบบประสบการณ์เชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมกับฤดูกาลและบริบทของพื้นที่

ประการที่ห้า การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกให้ได้มาตรฐาน โดยคำนึงถึงความสะดวก ปลอดภัย และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพและสร้างความพึงพอใจอย่างยั่งยืน

และประการสุดท้าย การส่งเสริมให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการของการพัฒนา ตั้งแต่การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรม ไปจนถึงการประเมินผล เพื่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน และนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่มีความต่อเนื่องและยั่งยืนในระยะยาว

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย พบข้อมูลสำคัญและสามารถนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนบางกอบัวมีบริบททางกายภาพและสังคมที่โดดเด่นเป็นพื้นที่ราบลุ่มริมแม่น้ำเจ้าพระยา มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ เหมาะสมต่อการเกษตรและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อีกทั้งมีความเข้มแข็งของทุนทางสังคมจากการรวมกลุ่มจัดตั้งชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทำให้เกิดการพัฒนาย่างมีทิศทางและต่อเนื่อง สาเหตุที่ชุมชนสามารถดำรงความยั่งยืนได้ เนื่องจากมีทั้งทุนทางธรรมชาติและทุนทางสังคมที่เกื้อหนุนกัน ส่งผลให้เกิดการบริหารจัดการพื้นที่อย่างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์กับการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Massey (1994) ที่มองพื้นที่เป็นกระบวนการทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้และสะท้อนอัตลักษณ์ของคนในพื้นที่ รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกวรรณ สังข์ทอง (2563) ที่ศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ดงบางกระบือ พบว่าความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรและการรวมกลุ่มของคนในชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การท่องเที่ยวเติบโตอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพของชุมชนบางกอบัวในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ประกอบด้วย 3 ด้านที่สัมพันธ์กัน คือ การดึงดูดใจ การรองรับและการบริหารจัดการ ด้านการดึงดูดใจพบว่าชุมชนมีทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งถ่ายทอดผ่าน

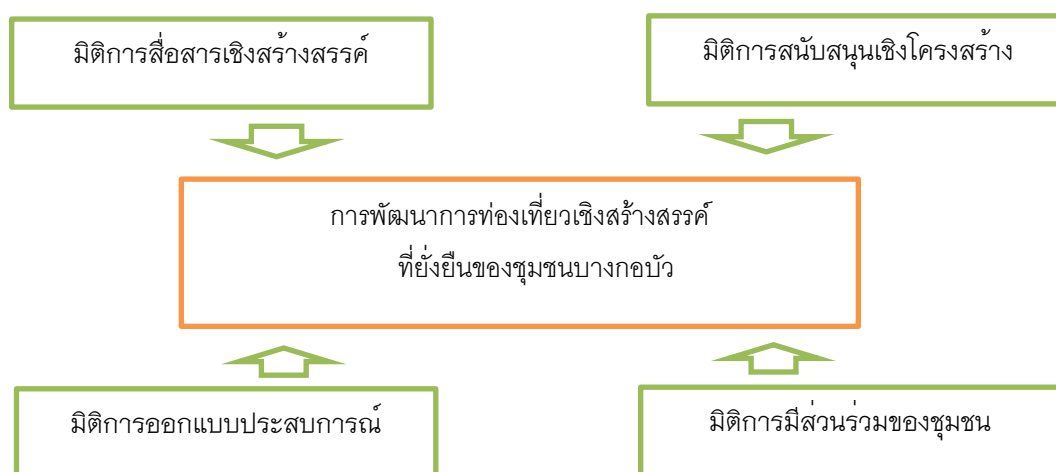
กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถมีส่วนร่วมได้ เช่น การพายเรือ การขี่ม้าชมธรรมชาติ และการทำเหมืองกลีบบัว ซึ่งตอบสนองต่อแนวคิดของ Richards (2022) ที่มองว่าการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชนและนักท่องเที่ยว ส่วนด้านการรองรับ ชุมชนมีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานครบถ้วนและระบบการประสานงานระหว่างกลุ่มอาชีพ สะท้อนถึงการบริหารจัดการแบบบูรณาการ สอดคล้องกับแนวคิดของ Gunn (1994) ที่เน้นว่าการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพต้องอาศัยระบบสนับสนุนที่มีประสิทธิภาพ ส่วนด้านการบริหารจัดการ พบว่าชุมชนมีการจัดตั้งคณะกรรมการและกลไกกำกับดูแลกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นรูปแบบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) ตามแนวคิดของ Scheyvens (2002) และ Suansri (2003) ที่เน้นการมีส่วนร่วมและการเสริมอำนาจของคนในพื้นที่ ทั้งนี้ ผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุชาติ อ่อนละม้าย (2564) ที่ศึกษาชุมชนบางน้ำผึ้ง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนจะประสบความสำเร็จได้เมื่อมีการบูรณาการระหว่างทรัพยากร วัฒนธรรมและการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 6 ประการ ได้แก่ การพัฒนาการประชาสัมพันธ์และการตลาดออนไลน์ การสร้างเครือข่ายชุมชน การสนับสนุนจากภาครัฐ การออกแบบกิจกรรมใหม่ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐาน และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน แนวทางเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความพร้อมของชุมชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะการใช้สื่อออนไลน์และการสร้างภาพลักษณ์ปลายทาง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Kotler, Bowen, & Makens (2017) ที่เน้นการสื่อสารทางการตลาดเพื่อสร้างแรงจูงใจในการเดินทาง ส่วนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนใกล้เคียงและหน่วยงานภาครัฐสอดคล้องกับแนวคิดของ Bramwell และ Lane (2011) ที่มองว่าการจัดการแบบเครือข่าย (Collaborative Tourism Network) จะช่วยเพิ่มความยั่งยืนของภูมิภาค ส่วนการออกแบบกิจกรรมใหม่ ๆ ที่ผสมผสานภูมิปัญญากับนวัตกรรมสมัยใหม่ สอดคล้องกับแนวคิด Experience Economy ของ Pine และ Gilmore (1999) ที่เน้นคุณค่าทางเศรษฐกิจจากประสบการณ์มากกว่าสินค้า และการส่งเสริมให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนของการพัฒนา ตรงกับแนวคิดของ Arnstein (1969) เรื่องบันไดการมีส่วนร่วมของประชาชน (Ladder of Citizen Participation) ที่ชี้ว่าการพัฒนาอย่างแท้จริงเกิดขึ้นได้เมื่อประชาชนมีสิทธิมีส่วนร่วมในระดับการตัดสินใจ ผลนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริพร ธรรมคุณ (2564) ที่ศึกษาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดสมุทรสงคราม พบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนและการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นกับเทคโนโลยีเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้การพัฒนาเป็นไปอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการสังเคราะห์ผลการวิจัย พบว่า การขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบางกอบัวมิได้ขึ้นอยู่กับกิจกรรมท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว แต่เป็นกระบวนการบูรณาการที่เชื่อมโยงกัน

อย่างเป็นระบบ ทั้งด้านการสื่อสาร การสนับสนุน การออกแบบ และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน จึงได้องค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบ “กรอบบูรณาการ 4 มิติ” ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กรอบบูรณาการ 4 มิติ

1) มิติการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ (Creative Communication Dimension) คือการสร้าง ประสบการณ์ล่วงหน้า (Pre-experience) ผ่านเรื่องราวและสื่อดิจิทัล เพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความรู้สึกเชื่อมโยงกับอัตลักษณ์ของชุมชนก่อนการเดินทางจริง เป็นการสื่อสารที่เน้นการมีส่วนร่วมทางอารมณ์มากกว่าการให้ข้อมูลเพียงอย่างเดียว

2) มิติการสนับสนุนเชิงโครงสร้าง (Structural Support Dimension) คือการมองงบประมาณและนโยบายภาครัฐในฐานะกลไกสร้างความยั่งยืนและต่อยอดความคิดสร้างสรรค์ของชุมชน โดยมุ่งให้การสนับสนุนเป็นระบบต่อเนื่อง เพื่อผลักดันให้เกิดนวัตกรรมทางการท่องเที่ยวในระยะยาว

3) มิติการออกแบบประสบการณ์ (Experiential Design Dimension) คือการบูรณาการกิจกรรมต่างๆ ให้เป็นชุดประสบการณ์ที่เชื่อมโยงและมีคุณค่า โดยเน้นคุณภาพของการเรียนรู้และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว มากกว่าปริมาณกิจกรรมที่จัดขึ้น เพื่อสร้างประสบการณ์ที่มีความหมายและยั่งยืน

4) มิติการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation Dimension) คือการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ตั้งแต่การคิด วางแผน ดำเนินการ จนถึงการประเมินผล เพื่อสร้างความ เป็นเจ้าของร่วม (Co-ownership) และความผูกพันต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของตนเอง

สรุป

บทความวิจัยฉบับนี้มุ่งศึกษาและสะท้อนให้เห็นพลวัตของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในระดับชุมชน โดยเน้นกรณีศึกษาชุมชนบางกอบัว อันเป็นพื้นที่สีเขียวริมแม่น้ำเจ้าพระยาที่มีความอุดมสมบูรณ์ทั้งทางธรรมชาติ วัฒนธรรม และทุนทางสังคมของคนในพื้นที่ ผลการศึกษาแสดง

ให้เห็นว่าชุมชนมีศักยภาพโดดเด่นในด้านการดึงดูดใจ การรองรับและการบริหารจัดการการท่องเที่ยว โดยเกิดจากการรวมพลังของภาครัฐ เอกชน และประชาชนในท้องถิ่นที่ร่วมกันจัดตั้งชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างมีทิศทางและยั่งยืน กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นล้วนสะท้อนภูมิปัญญาและอัตลักษณ์ของชุมชนได้อย่างชัดเจน ผลการวิเคราะห์ยังนำไปสู่การสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบกรอบแนวคิด 4 มิติ (4D-ICT Framework) สำหรับพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย มิติการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ มิติการสนับสนุนเชิงโครงสร้าง มิติการออกแบบประสบการณ์ และมิติการมีส่วนร่วมของชุมชน กรอบแนวคิดนี้จึงเป็นต้นแบบของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับเครือข่ายคั้งบางกระเจ้าและหน่วยงานท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพประสบการณ์นักท่องเที่ยว กระจายรายได้อย่างเป็นธรรม และขับเคลื่อนการท่องเที่ยวชุมชนสู่ความยั่งยืนในมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบางกอบัวต้องอาศัยการสนับสนุนเชิงโครงสร้างจากภาครัฐและการบูรณาการความร่วมมือระหว่างตำบลในพื้นที่คั้งบางกระเจ้า ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลบางกอบัว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรร่วมกันกำหนดนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบบูรณาการ เพื่อเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวระหว่างชุมชน เกิดการพัฒนาในระดับเครือข่าย พร้อมทั้งจัดสรรงบประมาณและโครงการฝึกอบรมด้านการบริหารจัดการ การตลาดดิจิทัลและการสร้างภาพลักษณ์ปลายทาง เพื่อยกระดับมาตรฐานการท่องเที่ยวชุมชนให้มีความยั่งยืน

1.2 ผลการวิจัยชี้ว่าชุมชนมีศักยภาพด้านทรัพยากรและกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่โดดเด่น แต่ยังขาดระบบบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง ผู้นำชุมชนควรจัดตั้งคณะทำงานย่อยเพื่อกระจายบทบาทหน้าที่ในการวางแผนและติดตามผลกิจกรรม รวมทั้งสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น เวทีระดมความคิดเห็น การจัดทำแผนแม่บทการท่องเที่ยวของชุมชน และการส่งเสริมอาสาสมัครท่องเที่ยว เพื่อให้คนในพื้นที่เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมของกิจกรรม

1.3 ผลการวิจัยสะท้อนความต้องการในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการบริการและการสื่อสาร โดยเฉพาะทักษะภาษาและการใช้เทคโนโลยี จึงควรมีการร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาและองค์กรพัฒนาเอกชนในการจัดอบรม ถ่ายทอดองค์ความรู้และจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างมืออาชีพ

1.4 หน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชนควรใช้ตัวแบบกรอบบูรณาการ 4 มิติ เป็นแนวทางเชิงนโยบายและแนวทางปฏิบัติในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่อื่นที่มีลักษณะ

ใกล้เคียง โดยเน้นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างตำบลและการพัฒนาอย่างต่อเนื่องภายใต้หลักเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่สร้างรายได้ ควบคู่กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบที่สำคัญ คือ “กรอบบูรณาการ 4 มิติในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชน” ซึ่งประกอบด้วย มิติการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ การสนับสนุนเชิงโครงสร้าง การออกแบบประสบการณ์ และการมีส่วนร่วมของชุมชน องค์ความรู้ดังกล่าวสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอื่นในพื้นที่คู่แข่งบางกระเจ้าและพื้นที่ที่มีบริบทคล้ายคลึงกัน เพื่อเสริมสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ยั่งยืน โดยควรให้ความสำคัญกับการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกขั้นตอนของการพัฒนา ทั้งการวางแผน การบริหารจัดการ และการประเมินผล สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไป ควรทำการศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในรูปแบบการบูรณาการระหว่างหลายชุมชน (Inter-community Integration) หรือศึกษาชุมชนต้นแบบอื่นที่ประสบความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อนำผลการเปรียบเทียบมาพัฒนาเป็นแนวทางเชิงนโยบายสำหรับการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในระดับอำเภอหรือจังหวัดต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ สังข์ทอง. (2563). *การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่คู่แข่งบางกระเจ้า จังหวัดสมุทรปราการ* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยศิลปากร].
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2566). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570). กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา*.
- ศิริพร ธรรมคุณ. (2564). *การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดสมุทรสงคราม* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา].
- สุชาดา อ่อนละม้าย. (2564). *การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบางน้ำผึ้ง จังหวัดสมุทรปราการ* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา].
- Bank of Thailand. (2025). *Thailand's tourism revenue and economic contribution in 2025*. Bank of Thailand. <https://www.bot.or.th/th/research-and-publications/articles-and-publications/articles/article-20250819.html>
- Bramwell, B., & Lane, B. (2011). Critical research on the governance of tourism and sustainability. *Journal of Sustainable Tourism*, 19(4–5), 411–421.
- Cooper, C., Fletcher, J., Fyall, A., Gilbert, D., & Wanhill, S. (2008). *Tourism: Principles and practice* (4th ed.). Pearson.

- Creative Tourism Network. (2023). *Creative tourism for sustainable development*. Creative Tourism Network. <https://www.creativetourismnetwork.org>
- Creswell, J. W. (2013). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (3rd ed.). SAGE.
- Gunn, C. A. (1994). *Tourism planning: Basics, concepts, cases* (3rd ed.). Taylor & Francis.
- Kotler, P., Bowen, J. T., & Makens, J. C. (2017). *Marketing for hospitality and tourism* (7th ed.). Pearson.
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. SAGE Publications.
- Massey, D. (1994). *Space, place, and gender*. University of Minnesota Press.
- Patton, M. Q. (2015). *Qualitative research & evaluation methods* (4th ed.). SAGE.
- Pine, B. J., & Gilmore, J. H. (1999). *The experience economy*. Harvard Business School Press.
- Richards, G. (2000). Creative tourism. *ATLAS News*, 23, 16–20.
- Richards, G. (2011). Creativity and tourism: The state of the art. *Annals of Tourism Research*, 38(4), 1225–1253. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2011.07.008>
- Richards, G. (2022). *Rethinking creative tourism: The community as a creative resource*. Edward Elgar Publishing.
- Sauer, C. O. (1925). The morphology of landscape. *University of California Publications in Geography*, 2(2), 19–53.
- Scheyvens, R. (2002). *Tourism for development: Empowering communities*. Pearson Education.
- Spradley, J. P. (1980). *Participant observation*. Holt, Rinehart and Winston.
- Suansri, P. (2003). *Community based tourism handbook*. Responsible Ecological Social Tour (REST) Project.
- The 101 World. (2025). *Thailand's tourism in transition: Challenges and opportunities*. The 101 World. <https://www.the101.world/tourism-thailand-2025/>
- The Standard. (2024). *Thailand's tourism revenue in 2024 reaches 1.67 trillion baht from 35.5 million foreign visitors*. The Standard. <https://www.thestandard.co/thai-tourism-2024-summary/>
- UNESCO. (2013). *Creative cities network: Towards a sustainable urban future*. UNESCO Publishing.